

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 11. heinäkuuta 2023
(OR. en)

11761/23

CYBER 184
DROIPEN 107
IA 180
JAI 998
MI 607
TELECOM 229

SAATE

Lähtettäjä:	Euroopan komission pääsihteeri, allekirjoittajana johtaja Martine DEPREZ
Saapunut:	10. heinäkuuta 2023
Vastaanottaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopan unionin neuvoston pääsihteeri
Kom:n asiak. nro:	COM(2023) 363 final
Asia:	KOMISSION KERTOMUS EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE sen arvioimisesta, missä määrin jäsenvaltiot ovat toteuttaneet tarvittavat toimenpiteet muihin maksuvälineisiin kuin käteisrahaan liittyvien petosten ja väärennysten torjunnasta ja neuvoston puitepäätöksen 2001/413/YOS korvaamisesta annetun direktiivin (EU) 2019/713 noudattamiseksi

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena asiakirja COM(2023) 363 final.

Liite: COM(2023) 363 final

Bryssel 10.7.2023
COM(2023) 363 final

KOMISSION KERTOMUS EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE

sen arvioimisesta, missä määrin jäsenvaltiot ovat toteuttaneet tarvittavat toimenpiteet muihin maksuvälineisiin kuin käteisrahaan liittyvien petosten ja väärennysten torjunnasta ja neuvoston puitepäätöksen 2001/413/YOS korvaamisesta annetun direktiivin (EU) 2019/713 noudattamiseksi

1. Johdanto

Petokset ja väärennykset, jotka liittyvät muihin maksuvälineisiin kuin käteisrahaan, kuten maksu- ja luottokortteihin, ovat järjestäytyneelle rikollisuudelle tulonlähde, jonka avulla rahoitetaan myös muuta rikollista toimintaa, muun muassa terrorismia sekä huume- ja ihmiskauppaa. Näistä rikoksista koituu merkittäviä tappioita: yhtenäisellä euromaksualueella (SEPA) myönnettyillä korteilla tehtyjen petollisten tapahtumien kokonaisarvo oli 1,87 miljardia euroa vuonna 2019.¹ Suurin osa petollisista tapahtumista on etämaksuihin (card not present, CNP) liittyviä korttipetoksia. Vuonna 2019 korttipetosten arvosta 80 prosenttia muodostui tällaisista CNP-tapahtumista eli internetin, postin tai puhelimen kautta suoritetuista maksuista.² CNP-petosten osuus oli 1,5 miljardia euroa vuonna 2019, mikä oli 4,3 prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna.³

Petoksissa on selkeä rajatylittävä ulottuvuus: yli puolet petosten kokonaisarvosta vuonna 2019 liittyi rajatylittäviin maksutapahtumiin SEPA-alueen sisällä. Maantieteellisestä näkökulmasta tarkasteltuna kotimaisten tapahtumien osuus oli 89 prosenttia kaikkien korttitapahtumien arvosta vuonna 2019 mutta vain 35 prosenttia petollisten tapahtumien arvosta. Rajatylittävien maksutapahtumien osuus SEPA-alueen sisällä oli 9 prosenttia kaikkien korttitapahtumien arvosta, mutta 51 prosenttia ilmoitettujen petosten arvosta.⁴

Jotta näitä rikoksia voitaisiin torjua tehokkaasti, jäsenvaltioiden on yhdessä määriteltävä, mitä toimia olisi pidettävä muihin maksuvälineisiin kuin käteisrahaan liittyvinä petoksina ja väärennyksinä. Niiden on myös lähennettävä seuraamusten suuruusluokkia ja käytännön keinoja rikosten ilmoittamiseksi ja tietojen vaihtamiseksi viranomaisten välillä. Tätä varten Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat 17 päivänä huhtikuuta 2019 direktiivin (EU) 2019/713 muihin maksuvälineisiin kuin käteisrahaan liittyvien petosten ja väärennysten torjunnasta ja neuvoston puitepäätöksen 2001/413/YOS korvaamisesta⁵, jäljempänä 'direktiivi'. Tällä kertomuksella vastataan direktiivin 21 artiklan vaatimukseen.

1.1 Direktiivin tavoitteet ja soveltamisala

Direktiivin tavoitteina on lähentää jäsenvaltioiden⁶ rikosoikeutta muihin maksuvälineisiin kuin käteisrahaan liittyvien petosten ja väärennysten osalta sekä parantaa toimivaltaisten viranomaisten välistä yhteistyötä. Tätä varten direktiivissä vahvistetaan vähimmäissäännöt rikosten ja seuraamusten määrittelylle. Direktiivin soveltamisala on laaja, ja se koskee "aineetonta tai aineellista suojattua laitetta, esinettä tai tietuetta taikka niiden yhdistelmää, joka ei ole käteistä rahaa ja joka yksin tai yhdessä yhden tai useamman menettelyn kanssa mahdollistaa sen, että haltija tai käyttäjä voi siirtää rahaa tai rahallista arvoa myös digitaalisen

¹ Euroopan keskuspankin raportti korttipetoksista "Seventh report on card fraud" on saatavilla osoitteessa <https://www.ecb.europa.eu/pub/cardfraud/html/ecb.cardfraudreport202110~cac4c418e8.fi.html>

² Ks. edellinen alaviite.

³ Ks. edellinen alaviite.

⁴ Ks. edellinen alaviite.

⁵ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2019.123.01.0018.01.FIN

⁶ Jäljempänä, ellei selkeästi tarkoiteta muuta, 'jäsenvaltioilla' tai 'kaikilla jäsenvaltioilla' tarkoitetaan niitä jäsenvaltioita, joita direktiivi sitoo, eli kaikkia EU-jäsenvaltioita lukuun ottamatta Tanskaa ja Irlantia, jotka eivät osallistuneet direktiivin hyväksymiseen Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen (SEUT) liitetyn Tanskan asemaa koskevan pöytäkirjan mukaisesti ja Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta tehdyn pöytäkirjan N:o 21 mukaisesti.

vaihdannan välineen avulla” (2 artiklan a alakohta)⁷. Esimerkiksi mobiilimaksusovellus yhdessä luvan (esim. PIN-koodi) kanssa kuuluisi tämän määritelmän piiriin. Siihen sisältyvät myös virtuaalivaluutat (2 artiklan d alakohta ja 6 artikla).

Direktiivissä määritellään seuraavat rikokset:

- muiden maksuvälineiden kuin käteisrahan käyttö petostarkoituksessa (3 artikla)
- rikokset, jotka liittyvät aineellisten muiden maksuvälineiden kuin käteisrahan käyttöön petostarkoituksessa (4 artikla)
- rikokset, jotka liittyvät aineettomien muiden maksuvälineiden kuin käteisrahan käyttöön petostarkoituksessa (5 artikla)
- tietojärjestelmiin liittyvät petokset (6 artikla)
- mainittujen rikosten tekemiseen käytettävien välineiden laitton toimittaminen (7 artikla).

Lisäksi direktiivissä **laajennetaan rikosoikeudellinen vastuu** koskemaan myös luonnollisten ja oikeushenkilöiden toteuttamaa yllytystä ja avunantoa edellä mainittuihin rikoksiin sekä niiden yritystä (8 artikla).

Direktiivissä tarkoitettujen rikosten **enimmäisrangaistusten** vähimmäistasot vahvistetaan 9 artiklassa.

Myöhemmissä artikloissa vahvistetaan vähimmäisedellytykset **oikeushenkilöiden vastuulle** (10 artikla) ja seuraamuksille, joihin kuuluvat rikosoikeudelliset sakot tai muut maksuseuraamukset, ja esitetään esimerkinomainen luettelo muista oikeushenkilöihin kohdistuvista seuraamuksista (11 artikla).

Direktiivin 12 artiklan tavoitteena on varmistaa, että direktiivissä tarkoitettujen rikosten tekijät asetetaan syytteeseen direktiivin 3–8 artiklassa tarkoitetuista rikoksista. Jäsenvaltion **lainkäyttövalta** on vahvistettava tapauksissa, joissa a) rikos on tehty kokonaan tai osittain sen alueella ja/tai b) rikosten tekijä on sen kansalainen. Toisin sanoen direktiivin 12 artiklan 1 kohdan a alakohdassa vahvistetaan alueperiaate ja b alakohdassa aktiivisen kansalaisuuden periaate.

Direktiivin 13 artiklan 1 kohdassa säädetään, että 3–8 artiklassa tarkoitettujen rikosten tutkinta- ja syytetoimet mahdollistavien **tutkintakeinojen** olisi oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja vastuullisten henkilöiden, yksiköiden tai muiden tahojen käytettävissä. Tiedot, jotka koskevat 3–8 artiklassa tarkoitettuja rikoksia, tulisi toimittaa ilman aiheetonta viivytyksiä viranomaisille, jotka tutkivat kyseisiä rikoksia tai nostavat niistä syytteitä, direktiivin 13 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

Tietojenvaihdon osalta 14 artiklassa edellytetään, että jäsenvaltiot varmistavat, että niillä on ympärivuorokautisesti ja kaikkina viikonpäivinä käytettävissä oleva toiminnallinen kansallinen **yhteysviranomaisen**, jotta ne voivat reagoida mahdollisiin kiireellisiin ulkomaisiin pyyntöihin kahdeksan tunnin kuluessa.

Lisäksi direktiivin 15 artiklan 1 kohdassa edellytetään, että jäsenvaltiot perustavat asianmukaisia ilmoituskanavia 3–8 artiklassa tarkoitettujen **rikosten ilmoittamiseksi**

⁷ Kaikki mainitut artiklat viittaavat direktiiviin, ellei toisin ilmoiteta.

viranomaisille ilman aiheutonta viivytystä. Erityisesti rahoituslaitoksia kehoitetaan ilmoittamaan epäilyistä petoksista lainvalvonta- ja oikeusviranomaisille (15 artiklan 2 kohta). Rikostutkinnan lähtökohtana on usein ilmoitus (johdanto-osan 27 kappale).

Direktiivin 16 ja 17 artiklassa käsitellään **uhrien auttamista ja tukemista** ja rikosten **ennaltaehkäisyä**.

1.2 Kertomuksen tarkoitus ja menetelmät

Direktiivin 20 artiklassa edellytetään, että jäsenvaltiot saattavat voimaan direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset 31. toukokuuta 2021 mennessä ja ilmoittavat asiasta komissiolle.

Tällä kertomuksella vastataan direktiivin 21 artiklan vaatimukseen, jonka mukaan komissio antaa Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen, jossa arvioidaan, missä määrin jäsenvaltiot ovat toteuttaneet direktiivin noudattamiseksi tarvittavat toimenpiteet. Tämä kertomus on ensimmäinen 21 artiklan nojalla laadittu kertomus, ja tässä esitetään yleiskatsaus tärkeimmistä toimenpiteistä, joita jäsenvaltiot ovat toteuttaneet direktiivin saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöään.

Kun jäsenvaltiot saattavat direktiivin osaksi kansallista lainsäädäntöään, ne keräävät tietoa asiaan kuuluvista säädöksistä ja hallinnollisista toimenpiteistä, analysoivat tiedot, laativat uutta lainsäädäntöä tai – useimmissa tapauksissa – muuttavat olemassa olevia säädöksiä, vievät prosessin läpi lainsäädännön hyväksymiseen saakka ja lopulta ilmoittavat toimistaan komissiolle.

Määräaikaan (31. toukokuuta 2021) mennessä yhdeksän jäsenvaltiota oli ilmoittanut komissiolle saattaneensa direktiivin kokonaisuudessaan osaksi kansallista lainsäädäntöään ja kertonut täytäntöönpanotoimistaan. Komissio aloitti heinäkuussa 2021 rikkomusmenettelyt kansallisten täytäntöönpanotoimien ilmoittamatta jättämisestä seuraavia 16:ta jäsenvaltiota vastaan: AT, BE, BG, CY, CZ, EL, ES, HR, IT, LU, LV, MT, PL, PT, RO ja SI.⁸ Vaikka 15 jäsenvaltiota oli ilmoittanut täytäntöönpanotoimistaan 30. huhtikuuta 2023 mennessä, rikkomusmenettely Bulgariaa vastaan kansallisten täytäntöönpanotoimien ilmoittamatta jättämisestä on edelleen vireillä.⁹

Tässä kertomuksessa esitettävä kuvaus ja analyysi perustuvat jäsenvaltioiden 31. tammikuuta 2023 mennessä toimittamiin tietoihin kansallisista täytäntöönpanotoimenpiteistään. Mainitun päivämäärän jälkeen vastaanotettuja ilmoituksia ei ole otettu huomioon. Huomioon on otettu kaikki ilmoitetut kansallista lainsäädäntöä koskevat toimenpiteet ja niiden lisäksi oikeuden päätökset sekä – soveltuvin osin – yleinen oikeusteoria. Lisäksi komissio otti analyysin aikana suoraan yhteyttä jäsenvaltioihin ja pyysi tarpeen mukaan lisätietoja tai selvennyksiä. Kaikki kerätyt tiedot otettiin huomioon analyysissa.

Tässä kertomuksessa mainittujen asioiden lisäksi direktiivin saattamiseen osaksi kansallista lainsäädäntöä voi liittyä muita haasteita tai muita säännöksiä, joista ei ole raportoitu komissiolle, tai tulevaisuuden lainsäädännön kehitystä tai muuhun kuin lainsäädäntöön

⁸ Jäsenvaltioista käytetään tässä asiakirjassa lyhenteitä osoitteessa <http://publications.europa.eu/code/fi/fi-5000600.htm> esitetyn taulukon mukaisesti.

⁹ Tietoa komission rikkomusmenettelyä koskevista päätöksistä on saatavilla osoitteessa: http://ec.europa.eu/atwork/applying-eu-law/infringements-proceedings/infringement_decisions/?lang_code=fi

liittyvää kehitystä. Siksi kertomus ei estä komissiota arvioimasta edelleen joitakin säännöksiä ja jatkamasta jäsenvaltioiden tukemista direktiivin saattamisessa osaksi kansallista lainsäädäntöä ja sen täytäntöönpanossa.

2. Toimenpiteet direktiivin saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä

2.1 Oikeudelliset määritelmät

Direktiivin 2 artiklassa esitetään seuraavat direktiivissä käytetyt määritelmät termeille muu maksuväline kuin käteisraha, suojattu laite, esine tai tietue, digitaalinen vaihdannan väline, virtuaalivaluutta, tietojärjestelmä, data ja oikeushenkilö.

Jäsenvaltiot ovat yleensä saattaneet nämä määritelmät osaksi kansallista lainsäädäntöään tukeutumalla lainsäädäntöön, joka on annettu ennen direktiiviä tai sen voimaantulon jälkeen. Joissakin tapauksissa rikokset on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä laajemmilla rikoslain yleisillä säännöksillä, kuten varkauksia koskevilla säännöksillä, jos nimenomaisesti määritelmiä koskevia säännöksiä ei lainsäädännössä ole. Näin ollen se, ettei ole ilmoitettu määritelmän sanatarkasta saattamisesta osaksi kansallista lainsäädäntöä, ei välttämättä osoita, että se on saatettu puutteellisesti tai vaatimustenvastaisesti osaksi kansallista lainsäädäntöä.

Lisäksi useissa määritelmissä viitataan muissa direktiiveissä vahvistettuihin määritelmiin.

a) Muut maksuvälineet kuin käteisraha

Arvioinnissa tuli ilmi ainakin yksi tapaus, jossa direktiivin saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä oli puutteellista, koska neuvoston puitepäätöksessä 2001/413/YOS vahvistettua määritelmää ei ollut päivitetty. Näin ollen kyseisessä lainsäädännössä viitataan ainoastaan aineellisiin maksuvälineisiin eikä se kata direktiivin määritelmän mukaista ”suojattua laitetta, esinettä tai tietuetta taikka niiden yhdistelmää”.

b) Suojattu laite, esine tai tietue

Useat jäsenvaltiot eivät ole saattaneet tätä määritelmää osaksi kansallista lainsäädäntöään (BG, CZ, EE, ES, FI, HR, LT, NL, PL, PT, RO, SI). Tätä ei välttämättä pidetä noudattamatta jättämisenä, koska määritelmän merkitys on yleensä itsestään selvä tai se voidaan johtaa muun maksuvälineen kuin käteisrahan määritelmän sanamuodosta. Joissakin maissa käsitettä selitetään valmisteluasiakirjoissa.

c) Digitaaliset maksuvälineet ja virtuaalivaluutat

Nämä kaksi määritelmää ovat keskeisiä direktiivissä 2019/713, jonka päätavoitteena oli vastata siihen, että puitepäätös 2001/413/YOS ei enää vastaa nykyisiä realiteetteja eikä siinä puututtu riittävästi uusiin haasteisiin ja teknologiseen kehitykseen, kuten virtuaalivaluuttoihin ja mobiilimaksuihin, jotka oli sisällytettävä direktiiviin, jotta voidaan varmistaa riittävä reagointi ilmiöön ja poistaa tahattomat puutteet kriminalisoinnissa.

Suurimmaksi ongelmaksi direktiivin saattamisessa osaksi kansallista lainsäädäntöä on osoittautunut direktiivin 2 artiklan d alakohdassa määritellyn virtuaalivaluutan määritelmän kattavuus. Vaikka sähköinen raha on määritelty kaikissa jäsenvaltioissa, mikä johtui usein sähköistä rahaa koskevan direktiivin¹⁰ saattamisesta osaksi kansallista lainsäädäntöä, virtuaalirahan määritelmä ja kattavuus eivät aina ole selkeitä.

Unkarissa virtuaalivaluuttaa pidetään omaisuutena ja sähköisenä tietona, ja se voidaan tuomita menetetyksi ja takavarikoida. Vastaavasti Puolassa virtuaalivaluuttaa ei ole määritelty lainsäädännössä, ja on jossain määrin epävarmaa, kuuluuko se direktiivin täytäntöönpanon kannalta merkityksellisten rikosten määritelmän alle, vaikka jotkut katsovat, että virtuaalivaluutta voisi kuulua tietoihin, tietovälineisiin tai dataan liittyviä rikoksia sääntelevän rikoslain säännösten soveltamisalaan.

Monet jäsenvaltiot ovat saattaneet nämä määritelmät osaksi kansallista lainsäädäntöään varainhoitosäännöillä rikoslainsäädännön sijaan (AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, HR, HU, LT, LU, LV, SI). Kaikissa näissä tapauksissa ei kuitenkaan ole viittausta kansallisen rikoslainsäädännön asiaa koskeviin säännöksiin. Kolmessa jäsenvaltiossa (IT, MT, RO) molemmat määritelmät on saatettu osaksi rikoslakia.

d) Tietojärjestelmä

Direktiivin 2 artiklan e alakohdassa määritellään 'tietojärjestelmä' viittaamalla direktiivin 2013/40/EU 2 artiklan a alakohtaan. Kaikki jäsenvaltiot ovat saattaneet määritelmän osaksi kansallista lainsäädäntöään direktiivin mukaisesti.

e) Data

Data määritellään 2 artiklan f alakohdassa viittaamalla direktiivin 2013/40/EU 2 artiklan b alakohtaan. Kaikki jäsenvaltiot ovat saattaneet 2 artiklan f alakohdan osaksi kansallista lainsäädäntöään direktiivin mukaisesti.

f) Oikeushenkilö

'Oikeushenkilö' määritellään 2 artiklan g alakohdassa. Lähes kaikki jäsenvaltiot ovat saattaneet tämän termin osaksi kansallista lainsäädäntöään. Ainoa poikkeus on Ruotsi, jossa ei ole määritelty 'oikeushenkilöä'. Lähin termi, jota käytetään direktiivin saattamisessa osaksi kansallista lainsäädäntöä, on 'yritys'. Tätä termiä ei ole määritelty missään oikeudellisissa tekstissä, oikeuskirjallisuudessa tai oikeuskäytännössä.

2.2 Määritellyt rikokset

a) Muiden maksuvälineiden kuin käteisrahan käyttö petostarkoituksessa

Direktiivin 3 artiklan a alakohdan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että varastetun tai muuten laittomasti haltuun otetun tai saadun muun maksuvälineen kuin käteisrahan käyttäminen petostarkoituksessa on rikosoikeudellisesti rangaistava teko, kun se on tehty tahallisesti.

¹⁰ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/110/EY, annettu 16 päivänä syyskuuta 2009, sähköisen rahan liikkeeseenlaskijalaitosten liiketoiminnan aloittamisesta, harjoittamisesta ja toiminnan vakauden valvonnasta, direktiivien 2005/60/EY ja 2006/48/EY muuttamisesta sekä direktiivin 2000/46/EY kumoamisesta (EUVL L 267, 10.10.2009).

Jäsenvaltioista 25 on saattanut direktiivin 3 artiklan a alakohdan osaksi kansallista lainsäädäntöään. Näistä 25 maasta 14 saattoi direktiivin osaksi kansallista lainsäädäntöään säännöksellä, joka koskee erityisesti muiden maksuvälineiden kuin käteisrahan käyttöä petostarkoituksessa (AT, CY, ES, FI, HU, IT, LT, MT, NL, PT, RO, SE, SI, SK). Muut jäsenvaltiot viittasivat yleisemmällä tasolla rikoksiin, kuten petoksiin ja tietokoneväärennyksiin tai maksuvälineisiin liittyviin petoksiin, jotka eivät rajoitu muihin maksuvälineisiin kuin käteisrahaan (BE, BG, CZ, DE, EE, EL, FR, HR, LU, LV, PL, SE, SK).

Kroatian lainsäädännössä ei viitata varastettujen tai muutoin laittomasti haltuun otettujen maksuvälineiden käyttöön. Unkarin täytäntöönpanosäännöksessä viitataan ainoastaan muihin sähköisiin maksuvälineisiin kuin käteisrahaan.

Direktiivin 3 artiklan b alakohdan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että väärän tai väärennetyn muun maksuvälineen kuin käteisrahan käyttö petostarkoituksessa on rikosoikeudellisesti rangaistava teko, kun se on tehty tahallisesti.

Direktiivin 3 artiklan b alakohta oli useimmiten saatettu täysimääräisesti osaksi kansallista lainsäädäntöä.

Saattaessaan direktiiviä osaksi kansallista lainsäädäntöään 15 jäsenvaltiota viittaa muihin maksuvälineisiin kuin käteisrahaan liittyviin kansallisiin säännöksiin (AT, CY, DE, EE, ES, FI, HR, HU, IT, LT, MT, NL, PT, RO, SI), kun taas 10 jäsenvaltion kansallinen täytäntöönpanolainsäädäntö kattaa yleisluonteisempia rikoksia, kuten varkaudet tai petokset tai maksuvälineisiin, mutta ei erityisesti muihin maksuvälineisiin kuin käteisrahaan, liittyvät rikokset (BE, BG, CZ, EL, FR, LU, LV, PL, SE, SK).

- b) Rikokset, jotka liittyvät aineellisten muiden maksuvälineiden kuin käteisrahan käyttöön petostarkoituksessa

Direktiivin 4 artiklassa edellytetään, että jäsenvaltiot toteuttavat tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että direktiivin alakohdissa luetellut teot ovat rikosoikeudellisesti rangaistavia tekoja, kun ne on tehty tahallisesti. Alakohdat sisältävät seuraavat rikokset: aineellisen muun maksuvälineen kuin käteisrahan varastaminen tai muu laitton haltuunotto (a); väärän aineellisen muun maksuvälineen kuin käteisrahan valmistaminen tai sen väärentäminen petostarkoituksessa (b); varastetun tai muuten laittomasti haltuun otetun taikka väärän tai väärennetyn aineellisen muun maksuvälineen kuin käteisrahan hallussapito petostarkoituksessa (c); varastetun, väärän tai väärennetyn aineellisen muun maksuvälineen kuin käteisrahan hankkiminen itselle tai toiselle, mukaan lukien vastaanottaminen, haltuun ottaminen, ostaminen, siirtäminen, tuonti, vienti, myynti, kuljetus tai levittäminen petostarkoituksessa (d).

Vaikka 4 artikla on useimmiten saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä enemmän tai vähemmän kirjaimellisesti, joissakin tapauksissa direktiiviä koskeva kansallinen täytäntöönpano herättää kysymyksiä, jotka liittyvät varastetun, väärän tai väärennetyn aineellisen muun maksuvälineen kuin käteisrahan hankkimiseen itselle tai toiselle petostarkoituksessa.

- c) Rikokset, jotka liittyvät aineettomien muiden maksuvälineiden kuin käteisrahan käyttöön petostarkoituksessa

Direktiivin 5 artiklassa kriminalisoidaan toiminta, joka liittyy aineettomien muiden maksuvälineiden kuin käteisrahan käyttöön petostarkoituksessa. Analyysissa todettiin, että tämän artiklan saattamisessa osaksi kansallista lainsäädäntöä ei näytä olleen haasteita. Useimmissa tapauksissa kansallista säännöstä sovelletaan sekä aineellisiin että aineettomiin muihin maksuvälineisiin kuin käteistrahaan. Noin puolet jäsenvaltioista on saattanut direktiivin 5 artiklan osaksi kansallista lainsäädäntöään yleisillä säännöksillä (BE, BG, DE, EE, FI, HR, FR, LV, PL, SE, SK) ja yli puolet jäsenvaltioista on saattanut sen osaksi kansallista lainsäädäntöään säännöksellä, joka koskee erityisesti muiden maksuvälineiden kuin käteisrahan käyttöä petostarkoituksessa (AT, CY, CZ, EL, ES, HU, IT, LT, LU, NL, PT, RO, SI).

d) Tietojärjestelmiin liittyvät petokset

Direktiivin 6 artiklassa jäsenvaltiot velvoitetaan varmistamaan, että rahan, rahallisen arvon tai virtuaalivaluutan siirtäminen tai siirron aiheuttaminen laittoman hyödyn hankkimiseksi rikoksenteikijälle tai kolmannelle osapuolelle siten, että toiselle henkilölle aiheutuu laiton omaisuuden menetys, on rikosoikeudellisesti rangaistava teko, kun se on tehty tahallisesti estämällä oikeudettomasti tietojärjestelmän toiminta tai puuttamalla siihen (6 artikla a alakohta) tai dataa oikeudettomasti syöttämällä, muuttamalla, poistamalla, siirtämällä tai estämällä (6 artiklan b alakohta). Kaikki jäsenvaltiot ovat saattaneet 6 artiklan osaksi kansallista lainsäädäntöään.

e) Rikosten tekemiseen käytettävät välineet

Direktiivin 7 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että minkä tahansa 4 artiklan a ja b alakohdassa, 5 artiklan a ja b alakohdassa tai 6 artiklassa tarkoitetun rikoksen tekemistä varten ensisijaisesti suunnitellun tai erityisesti muunnetun laitteen tai välineen, datan tai muun apuneuvon valmistus, itselle tai toiselle hankkiminen tai saataville asettaminen on rikosoikeudellisesti rangaistava teko, ainakin kun tarkoituksena on kyseisten välineiden käyttäminen.

Valtaosa jäsenvaltioista (AT, CY, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, IT, LT, LV, NL, RO, SE, SI, SK) on saattanut direktiivin 7 artiklan osaksi kansallista lainsäädäntöään.

Kuusi maata on saattanut direktiivin 7 artiklan osaksi kansallista lainsäädäntöään säännöksillä, joissa viitataan laajempiin säännöksiin, jotka koskevat joko yleisluonteisia rikoksia, kuten varkauksia, tai rahoitus- ja maksuvälineitä (BG, FI, FR, LV, SE, SK). Maista 17 on saattanut direktiivin osaksi kansallista lainsäädäntöään erityisellä säännöksellä, joka koskee välineitä, joita käytetään direktiivissä määriteltyjen aineellisiin tai aineettomiin muihin maksuvälineisiin kuin käteistrahaan liittyvien rikosten tekemiseen (AT, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, HR, HU, IT, LT, LU, MT, NL, PL, RO, SI).

Viidellä jäsenvaltiolla näyttää olleen haasteita direktiivin saattamisessa osaksi kansallista lainsäädäntöä (BE, BG, HU, PL, PT).

2.3 Kyseisiä rikoksia koskevat yleiset säännöt

a) Yllytys, avunantoja yritys

Direktiivin 8 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että yllytys tai avunanto 3–7 artiklassa tarkoitettuihin rikoksiin on rikosoikeudellisesti rangaistava teko.

Kaikki jäsenvaltiot ovat saattaneet tämän säännöksen osaksi kansallista lainsäädäntöään. Valtaosa jäsenvaltioista on saattanut direktiivin osaksi kansallista lainsäädäntöään jo olemassa olevalla §:llä, joka koskee yllytystä ja avunantoa yleisesti (AT, BE, BG, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IT, LT, LU, LV, NL, PL, PT, RO, SE, SI, SK). Kaksi jäsenvaltiota päätti kuitenkin antaa uuden säännöksen, jota sovelletaan ainoastaan direktiivissä määriteltyihin rikoksiin (CY, MT).

Direktiivin 8 artiklan 2 kohdan ensimmäisen virkkeen mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että yritys tehdä 3 artiklassa, 4 artiklan a, b tai d alakohdassa, 5 artiklan a tai b alakohdassa tai 6 artiklassa tarkoitettu rikos on rikosoikeudellisesti rangaistava teko. Vaikuttaa siltä, että kaikki jäsenvaltiot ovat saattaneet tämän säännöksen täysimääräisesti osaksi kansallista lainsäädäntöään Belgiaa, Luxemburgia ja Sloveniaa lukuun ottamatta.

Suurin osa jäsenvaltioista on saattanut direktiivin osaksi kansallista lainsäädäntöään aiemmin voimassa olevalla säännöksellä, jota sovelletaan yleisesti rikoksen yritykseen (AT, BG, CZ, EE, EL, ES, FR, HR, HU, IT, LT, LV, NL, PL, PT, SE, SK). Muut jäsenvaltiot ovat sisällyttäneet sen erityisellä täytäntöönpanosäädöksellä (CY, DE, FI, MT, RO).

Jäsenvaltioiden on myös varmistettava, että vähintään petostarkoituksessa tapahtuva yritys hankkia laittomasti hankittu, väärä tai väärennetty aineeton muu maksuväline kuin käteisraha itselle tai toiselle (5 artiklan d alakohta) on rikosoikeudellisesti rangaistava teko (8 artiklan 2 kohdan toinen virke).

Arvioinnissa kävi ilmi, että kahdessa jäsenvaltiossa (HR, SI) yrityksen kriminalisoinnille voi olla rajoituksia, joita direktiivissä ei ole otettu huomioon.

Kaikki muut jäsenvaltiot ovat saattaneet direktiivin asiaa koskevat säännökset osaksi kansallista lainsäädäntöään. Ne tekivät tämän joko yritystä yleisesti koskevalla §:llä (AT, BE, BG, CZ, IT, EE, EL, ES, FR, HU, LT, LU, LV, NL, PL, PT, SE, SK) tai erityisellä täytäntöönpanosäädöksellä (CY, DE, FI, MT, RO).

b) Seuraamukset

Direktiivin 9 artiklassa säädetään, että 3–8 artiklassa tarkoitetuista rikoksista voidaan määrätä tehokkaat, oikeasuhteiset ja varoittavat rikosoikeudelliset seuraamukset, ja säädetään eri rikoksista langetettavan vankeusrangaistuksen enimmäispituudesta.

Vaikka jäsenvaltiot ovat yleisesti ottaen saattaneet direktiivin 9 artiklan osaksi kansallista lainsäädäntöään, arvioinnissa havaittiin mahdollisia ongelmia, jotka liittyvät 9 artiklan 2 kohdan määritelmän soveltamisalaan Kroatiassa ja 9 artiklan 6 kohdan määritelmän soveltamisalaan Belgiassa, Tšekissä, Kroatiassa ja Unkarissa.

Jäsenvaltioiden eri rikoksista määräämien seuraamusten vertailu on monimutkaista, koska rikoksiin sovelletaan sekä yleisiä että erityisiä säännöksiä. Saattaessaan direktiivin osaksi kansallista lainsäädäntöään yleisluonteisia rikoksia koskevilla säännöksillä jäsenvaltiot ovat hyödyntäneet useita kansallisia säännöksiä yhden direktiivissä kielletyn teon kriminalisoimiseksi. Tämä johtaa siihen, että kyseiseen rikokseen sovelletaan useita enimmäisseuraamuksia ja että todellinen enimmäisseuraamus riippuu kustakin tapauksesta, tuomioistuinten noudattamasta lähestymistavasta ja päällekkäisiä seuraamuksia koskevista kansallisista säännöistä. Esimerkiksi Puolassa sääntönä on, että yksi teko voi olla vain yksi rikos. Jos teolla on piirteitä kahdesta tai useammasta rikoslain säännöksestä, tuomioistuimen on valittava niistä yksi. Sitä vastoin Bulgariassa tapauksissa, joissa rikoslain erityisosassa säädetään kahden tai useamman seuraamuksen määräämisestä samanaikaisesti tietystä rikoksesta, tuomioistuin määrittää kunkin rangaistuksen siten, että se on rangaistuksen yleisten tavoitteiden mukainen.

Lisäksi säännökset voivat sisältää raskauttavia asianhaaroja, jotka voivat nostaa enimmäismäärää ja johtaa seuraamusten korottamiseen. Enimmäisrangaistus riippuu siis rikoksen tekotavasta. Esimerkiksi Kroatiassa väärinkäyttöä koskevassa yleisessä säännöksessä säädetään enintään viiden vuoden vankeusrangaistuksesta. Jos rikoksenteijä kuitenkin käyttää voimakeinoja, enimmäisrangaistus on 10 vuotta, ja jos teosta on saatu huomattavaa aineellista hyötyä, vankeusrangaistus voi olla jopa 12 vuotta. Saksassa aineellisten muiden maksuvälineiden kuin käteisrahan väärentäminen johtaa enintään viiden vuoden vankeusrangaistukseen. Jos rikoksenteijä kuitenkin toimii kaupallisessa tarkoituksessa, rangaistus on enimmillään 10 vuotta.

Arvioinnissa kävi myös ilmi, että useimmissa tapauksissa kansallisessa lainsäädännössä säädettyt kynnyksarvot ovat tiukempia kuin direktiivissä säädettyt kynnyksarvot. Erot voivat olla merkittäviä: rahanväärennyksestä voidaan määrätä Bulgariassa ja Luxemburgissa jopa 15 vuoden ja Puolassa jopa 25 vuoden vankeusrangaistus. Vain kahdessa jäsenvaltiossa (AT, MT) on säädetty samat (tai hyvin samanlaiset) enimmäisrangaistukset kuin direktiivissä.

c) Oikeushenkilöiden vastuu

Arviointi osoitti, että 16 jäsenvaltiota on saattanut direktiivin 10 artiklan osaksi kansallista lainsäädäntöään jo voimassa olevalla rikoslain yleisellä säännöksellä (AT, CZ, BE, BG, DE, EE, ES, FR, HR, HU, LU, LV, NL, PT, RO, SE) ja yhdeksän jäsenvaltiota on saattanut sen osaksi kansallista lainsäädäntöään erityisellä direktiivin mukaisella oikeushenkilöiden vastuuta koskevalla lailla (CY, EL, FI, IT, LT, MT, PL, SI, SK).

d) Oikeushenkilöihin kohdistuvat seuraamukset

Direktiivin 11 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä tehokkaista, oikeasuhteisista ja varoittavista seuraamuksista rikosoikeudellisten sakkojen tai muiden maksuseuraamusten muodossa myös oikeushenkilöille. Kaikki jäsenvaltiot ovat säätäneet tällaisista seuraamuksista.

Direktiivin 11 artiklassa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus säätää oikeushenkilöille määrättävistä erityisistä seuraamuksista, kuten julkisista varoista myönnettävien etuuskien menettämisestä tai oikeushenkilön purkamisesta tuomioistuimen päätöksellä. Kuusi jäsenvaltiota (AT, BG, EE, FI, NL, SE) ei hyödyntänyt lainkaan direktiivin 11 artiklan mukaista mahdollisuutta. Loput 19 maata ovat saattaneet 11 artiklan osaksi kansallista lainsäädäntöään joko kokonaan tai osittain (BE, CY, CZ, DE, EL, ES, FR, HR, HU, IT, LT, LU, LV, MT, PL, PT, RO, SI, SK).

e) Lainkäyttövalta

Artikla, joka velvoittaa jäsenvaltiot ulottamaan lainkäyttövaltansa niiden alueella tehtyihin tai jäsenvaltion kansalaisen tekemiin rikoksiin, on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä kaikissa jäsenvaltioissa kansallisen rikoslain tai rikosprosessilain yleisillä säännöksillä. Alueperiaate ja aktiivinen persoonallisuusperiaate ovat siis yleisesti sovellettavia eivätkä koske erityisesti tässä direktiivissä säänneltyjä rikoksia. Lisäksi Kypros on saattanut 12 artiklan osaksi kansallista lainsäädäntöään muihin maksuvälineisiin kuin käteisrahaan liittyvien petosten ja väärennysten torjunnasta ja Portugalin kyberrikollisuutta koskevalla lailla.

Kaikki jäsenvaltiot ovat saattaneet 12 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdan osaksi kansallista lainsäädäntöään.

Direktiivin 12 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat ulottaa lainkäyttövaltansa jäsenvaltion alueen ulkopuolella tehtyyn direktiivin 3–8 artiklassa tarkoitettuun rikokseen, jos muun muassa a) rikoksentehtäjän tavanomainen asuinpaikka on sen alueella, b) rikos on tehty sen alueelle sijoittautuneen oikeushenkilön hyväksi tai c) rikoksen uhri on sen kansalainen tai henkilö, jonka tavanomainen asuinpaikka on kyseisen jäsenvaltion alueella. Jäsenvaltioista 14 (BE, CY, CZ, DE, EL, ES, FI, HR, LT, LV, MT, NL, SE, SK) on käyttänyt 12 artiklan 3 kohdan a alakohdassa säädettyä mahdollisuutta, 12 jäsenvaltiota (BE, CY, CZ, EL, FI, LV, MT, NL, PL, PT, SI, SK) on saattanut 12 artiklan 3 kohdan b alakohdan osaksi kansallista lainsäädäntöään ja 16 jäsenvaltiota (AT, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, FI, FR, HR, HU, LV, MT, RO, SE, SI) on laajentanut lainkäyttövaltaansa 12 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaisesti. Tämän c alakohdan osalta joissain maissa (BG, DE, EE, HU, RO, SI) lainkäyttövalta koskee sen alueen ulkopuolella tehtyä rikosta, jonka (ainoa) uhri on sen kansalainen, mutta ei sellaisia henkilöitä koskevia tapauksia, joiden tavanomainen asuinpaikka on kyseisen jäsenvaltion alueella. Itävallassa on päätetty, että sen rikosoikeusjärjestelmä voi nostaa syytteen ulkomailla tehdyistä rikoksista, jos tekijä ja uhri ovat itävaltalaisia. Jotkin maat (CY, CZ, EL, FI, LV, MT) ovat hyödyntäneet kaikkia kolmea 12 artiklan 3 kohdassa säädettyä valinnaista säännöstä.

2.4 Käytännön kysymykset

a) Tuloksellinen tutkinta ja yhteistyö

Direktiivin 3–8 artiklassa tarkoitettujen rikosten tutkinta- ja syytekeinoja ei ole kaikissa jäsenvaltioissa sisällytetty juuri lainsäädäntöön, jolla direktiivi saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä, vaan yleisluonteisempaan lainsäädäntöön, kuten rikosprosessilakiin. Mahdollisuus käyttää tutkintakeinoja tietyssä tapauksessa liittyy yleensä kyseisestä rikoksesta määrättävään seuraamukseen. Kuten direktiivissä jo todetaan, järjestäytyneen rikollisuuden tai muiden vakavien rikosten torjunnassa käytettävät tutkintakeinot ovat käytettävissä myös tässä direktiivissä säädettyjen rikosten tutkintaa ja syytteesenpanoa varten. Joidenkin tutkintakeinojen poikkeuksellisuus ja niiden oikeasuhteisuuden varmistaminen rikokseen nähden sisältyvät useimmiten asiaa koskeviin säännöksiin ja/tai perustuslakiin.

Edellä 3–8 artiklassa tarkoitettuja rikoksia koskevat tiedot tulisi toimittaa ilman aiheetonta viivytystä viranomaisille, jotka tutkivat kyseisiä rikoksia tai nostavat niistä syytteitä, direktiivin 13 artiklan 2 kohdan mukaisesti. Toisin sanoen lainvalvontaviranomaisilla ja muilla toimivaltaisilla viranomaisilla olisi oltava oikea-aikainen pääsy asiaankuuluviin tietoihin, jotta ne voivat tutkia tässä direktiivissä tarkoitettuja rikoksia ja nostaa niistä syytteet (johdanto-osan 22 kappale). Rikosprosessilaissa säädetään usein erilaisista ilmoitusjärjestelmistä, jotta (direktiivin 3–8 artiklassa tarkoitetuista) rikoksista voidaan ilmoittaa tehokkaasti ja nopeasti. Näihin ilmoitusjärjestelmiin kuuluu muun muassa velvollisuus tehdä ilmoitus julkisista elimistä ja viranomaisista, väärinkäytösten paljastamisjärjestelmä, ilmoitusmenettely, maksupalveluntarjoajien velvollisuus ilmoittaa vakavista toimintahäiriöistä tai turvapoikkeamista ja yksityishenkilöiden oikeus ilmoittaa tapahtumista. Lisäksi erityislaeilla voidaan varmistaa, että turvapoikkeamista (mukaan lukien ilmoitukset vakavista rikoksista, kuten maksuvälineen luvottomasta hankinnasta, väärentämisestä ja muuttamisesta) ilmoitetaan asianomaisille viranomaisille mahdollisimman pian. Eräät jäsenmaat (AT, CZ, LT, FI, MT, PT) ilmoittivat tällaisista laeista.

Ehto, jonka mukaan tiedot ”toimitetaan ilman aiheetonta viivytystä viranomaisille”, ei useimmiten ole saatettu nimenomaisesti osaksi kansallista lainsäädäntöä.

b) Tietojenvaihto

Kansallisten lainvalvontaviranomaisten välistä tietojenvaihtoa rikosten, mukaan lukien direktiivin 3–8 artiklassa tarkoitettujen rikokset, tutkintaa ja syytteesen asettamista varten voidaan helpottaa toiminnallisten yhteysviranomaisten avulla (johdanto-osan 26 kappale). Direktiivien 14 artiklan 1 kohdan ensimmäisellä virkkeellä varmistetaan, että jäsenvaltiot todella perustavat tällaiset yhteysviranomaiset ja että kyseiset yhteysviranomaiset ovat käytettävissä ympärivuorokautisesti. Lisäksi toisella virkkeellä veloitetaan jäsenvaltiot ottamaan käyttöön menettelyt, joiden avulla kiireelliset avunpyynnöt käsitellään viipymättä ja että kahdeksan tunnin kuluessa voidaan ilmoittaa ainakin se, vastataanko pyyntöön, ja missä muodossa tällainen vastaus toimitetaan ja arviolta minkä ajan kuluessa se lähetetään.

Seuraavat jäsenvaltiot päättivät käyttää olemassa olevaa toiminnallista yhteysviranomaista tässä direktiivissä kuvattuihin tarkoituksiin: AT, BE, CY, EE, EL, ES, FR, HU, IT, LT, LV, NL, PL, PT, SE.

Taulukossa 1 esitetään yhteenveto perustetuista yhteysviranomaisista. Ei nimettyä yhteysviranomaista (BG, CZ, LU, SI, HR).

Taulukko 1 Toiminnalliset yhteysviranomaiset

Jäsenvaltio	Yhteysviranomainen	Jäsenvaltio	Yhteysviranomainen
AT	Liittovaltion rikospoliisi	EE	Oikeusministeriö
BE	Operatiivisen poliisitiedon osasto	FI	Keskusrikospoliisi
BG	–	FR	Rikospoliisin keskusosaston kansainvälisten suhteiden osasto
CY	Kyproksen poliisi	HR	–
CZ	–	HU	Kansainvälisen rikosoikeudellisen yhteistyön keskus (NEBEK)
DE	16 valtion rikospoliisivirastoa ja yksi liittovaltion rikospoliisivirasto – kyberrikollisuuden yhteysviranomaiset	MT	Maltan poliisi
EL	Kreikan poliisi (kansainvälisen poliisiyhteistyön osasto)	ES	Hätäkoordinointiyksikkö
IT	Kansainvälisen poliisiyhteistyön yksikön kansainvälisten operaatioiden	NL	Kansainvälisen oikeusavun kansallinen keskus (LIRC)

	komentokeskus		
LT	Liettuan sisäministeriön alaisen poliisin hallintoyksikön toinen osasto ja Liettuan rikospoliisin kansainvälisten suhteiden yksikkö	PL	Poliisin päätoimipaikka
LV	Kansallinen poliisi	PT	Rikospoliisi
RO	Valtakunnansyyttäjänviraston syyttäjä- ja rikostutkintaosasto	SE	Poliisiviranomainen
SI	–	SK	Slovakian poliisivoimien rikospoliisi

Direktiivin 14 artiklan 1 kohdan toinen virke on pantu käytännössä täytäntöön muutamissa jäsenvaltioissa. Tietoja kiireellisiin pyyntöihin sovellettavista menettelyistä ei löytynyt seuraavista maista: BE, BG, CZ, LV, RO, FR, HR, LU, NL, PL, SE, SK.

c) Rikoksista ilmoittaminen

Jäsenvaltioiden on asetettava käyttöön tarkoituksenmukaiset ilmoituskanavat. Tällaisista keinoista ilmoittaa epäillyistä petoksista tai yleisemmin mahdollisista rikoksista voidaan säätää lainsäädännössä. Jäsenvaltiot ovat usein asettaneet rikosilmoituksen tekemisen tiettyjen (luonnollisten ja oikeushenkilöiden) ryhmien velvollisuudeksi (15 artiklan 2 kohdan mukaisesti), kun taas uhreille ja sivullisille annetaan mahdollisuus (mutta ei velvollisuutta) tehdä ilmoitus. Näitä säännöksiä täydennetään yleensä käytännön täytäntöönpanotoimilla.

Kaikissa jäsenvaltioissa poliisille ja/tai oikeuslaitokselle voi tehdä kirjallisen tai suullisen ilmoituksen. Lisäksi jotkin jäsenvaltiot ovat luoneet useampia ilmoituskanavia.

Itävallan liittovaltion lainsäädännössä säädetään erilaisista ilmoitusjärjestelmistä, jotta direktiivin 3–8 artiklassa tarkoitetuista rikoksista voidaan ilmoittaa tehokkaasti ja nopeasti: 1) velvollisuus tehdä ilmoitus julkisista elimistä ja viranomaisista, 2) yleisen syyttäjän viraston talous- ja korruptioasioiden yksikön väärinkäytösten paljastamisjärjestelmä, 3) rahoitusmarkkinaviranomaisen väärinkäytösten paljastamisjärjestelmä ja 4) maksupalveluntarjoajien velvollisuus ilmoittaa vakavista toimintahäiriöistä tai turvapoikkeamista. Liittovaltion rikospoliisivirastoon on perustettu erityinen kyberrikollisuusilmoituksia käsittelevä yksikkö. Lisäksi Itävallan sisäministeriö tekee yhteistyötä liittovaltion kauppakamarin kanssa. Tämän seurauksena toteutetaan erilaisia kampanjoita, jotka motivoivat ja kannustavat yleisöä ilmoittamaan rikoksista.

Belgiassa talousministeriöllä on keskitetty yhteysviranomainen petosten, huijausten ja vilpillisen menettelyn uhreja varten. Lisäksi rahoituspalvelu- ja markkinaviranomainen on perustanut lainmukaisesti väärinkäytösten paljastamiskanavan, joka kattaa kaikki luotto- tai sijoitustuotteisiin ja -palveluihin liittyvät ilmoitukset.

Kyproksen poliisi on yhdessä Kyproksen keskuspankin ja kansallisen verkko- ja tietojärjestelmien turvallisuudesta vastaavan viranomaisen kanssa virallisesti nimetty lainsäädäntötoimenpiteellä toimivaltaisiksi kansallisiksi viranomaisiksi, jotka vastaavat asianmukaisten ilmoitus- ja viestintäkanavien perustamisesta.

Tšekin rikoslainsäädännössä säädetään valtion viranomaisten ilmoitusvelvollisuudesta.

Saksassa ilmoitusvelvollisten on ilmoitettava epäilyttävistä tapahtumista ilman aiheetonta viivytystä. Lisäksi liittovaltion tasolla on hyväksytty muita kuin lainsäädännöllisiä toimenpiteitä: on esimerkiksi virallistettu julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuus direktiivin 3–8 artiklassa tarkoitettujen rikosten selvittämistä, ehkäisemistä ja tutkintaa ja niihin liittyvää syytteen asettamista varten sekä perustettu tietojenvaihtofoorumi.

Kreikan hallitus on perustanut yleisten ilmoituskanavien lisäksi valtion verkkopalvelun, jossa kansalaiset voivat tehdä suoraan ilmoituksen verkkorikoksista. Lisäksi luottolaitosten ja muiden maksupalvelujen tarjoajien on ilmoitettava Kreikan keskuspankille (joka on toimivaltainen tällaisten ilmoitusten osalta) kaikista petostapauksista heti, kun ne havaitsevat tällaista toimintaa.

Espanjan keskuspankki tarjoaa rikosilmoitusten yleisten kanavien lisäksi ilmoituskanavan yhteistyössä kansallisen kyberturvallisuusinstituutin kanssa.

Italian lainsäädännössä varmistetaan, että rikospoliisi tekee oikea-aikaisesti ilmoituksen syyttäjälle saatuaan tiedon rikoksesta omien toimiansa kautta tai ilmoituksen tai nostetun kanteen perusteella. Tiedonvaihtoa kannustetaan myös digitaalisten alustojen avulla.

Liettualla on useita ilmoituskanavia direktiivin 3–8 artiklassa tarkoitettujen rikosten ilmoittamiseksi: internetsivu (poliisin sähköinen portaali), yleinen hätänumero 112, henkilökohtainen käynti, sähköposti, tekstiviesti ja poliisin sähköisen palvelun mobiilisovellus sekä muut automaattiset kanavat. Maksupalveluntarjoajat, rahoituslaitokset ja muut ilmoitusvelvolliset, Liettuan keskuspankki ja talousrikosten tutkintavirasto ovat velvollisia ilmoittamaan toimivaltaisille lainvalvontaviranomaisille, jos on perustellusti syytä epäillä rikollista ja/tai muuta laitonta toimintaa.

Luxemburgissa on perustettu verkkosivusto, jossa selitetään, miten petoksista ilmoitetaan. Rahoitusalan valvontakomissio on laatinut ohjeet talouspetosten havaitsemiseksi, mutta pyytää myös, että kaikki sen valvonnassa olevat laitokset ilmoittavat mahdollisimman pian kaikista ulkoisista tietokonehyökkäyksistä johtuvista petoksista ja poikkeamista.

Romaniassa ilmoitusvelvollisuus kattaa julkishallinnon virkamiehet ja julkishallinnon johtotehtävissä toimivat henkilöt, yleishyödyllisiä palveluja tarjoavat henkilöt sekä valvontaelimissä työskentelevät henkilöt.

Sloveniassa kaikilla valtion viranomaisilla ja julkisen sektorin organisaatioilla on velvollisuus ilmoittaa rikoksesta.

Ranskassa uhrin voivat ilmoittaa pankkikorttipetoksista ja -väärennyksistä säädöksellä perustetun Perceval-alustan kautta. Käytävissä on myös samantapainen ilmoituslusta kyberrikoksista ilmoittamista varten. Lisäksi seuraamuksia sovelletaan kaikkiin henkilöihin (luonnollisiin tai oikeushenkilöihin), jotka eivät välittömällä toimillaan estä rikosta, mikä tarkoittaa käytännössä yleistä ilmoitusvelvollisuutta.

Unkarissa rikosilmoitusvelvollisuus koskee ainoastaan viranomaisia, virkamiehiä ja lakisääteisiä ammatillisia elimiä. Unkarin keskuspankki kannustaa verkkosivuillaan rahoituslaitoksia ilmoittamaan petosepäilyistä lausunnon muodossa.

Maltassa kansallinen yhteysviranomainen kannustaa erityisesti rahoituslaitoksia ilmoittamaan muihin maksuvälineisiin kuin käteisrahaan liittyvistä petosepäilyistä ja väärennyksistä.

Portugalissa lainmukaisesti perustetun väärinkäytösten paljastamiseen tarkoitetun ilmoituskanavan lisäksi on olemassa kyberrikollisuutta koskeva ns. yhden klikkauksen ilmoitusjärjestelmä, jossa linkkiä napauttamalla pääsee suoraan lähettämään sähköpostiviestin toimivaltaisille viranomaisille.

Ruotsissa tietyn tyyppisistä rikoksista, kuten luottokorttipetoksista, voidaan ilmoittaa myös poliisiviranomaisen sähköisen palvelun kautta. Myös pankki- ja rahoitusalan toimijat ovat velvollisia ilmoittamaan poliisiviranomaiselle epäilyttävästä toiminnasta, joka liittyy mahdolliseen rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen tai rikollisesta teosta muutoin peräisin olevaan omaisuuteen. Lisäksi pankki- ja rahoitustoimijoiden ja poliisiviranomaisen kansallisen petostentorjuntakeskuksen välillä käydään jatkuvaa vuoropuhelua.

Slovakian lainsäädännössä säädetään viranomaisia ja muita oikeushenkilöitä koskevasta vaatimuksesta (ja menettelyistä), jonka mukaan niiden on viipymättä ilmoitettava rikoksista lainvalvontaviranomaisille. Myös ilmoitusvelvollisilla henkilöillä ja erityisesti pankeilla on rahanpesuun liittyvä ilmoitusvelvollisuus.

Alankomaissa ja Puolassa taas on toteutettu muita kuin lainsäädäntötoimia direktiivin 15 artiklan täytäntöönpanemiseksi. Alankomaiden poliisin palvelulinjat ja poliisin verkkosivusto tarjoavat mahdollisuuden ilmoittaa viranomaisille petoksista, joihin liittyy muita maksuvälineitä kuin käteisrahaa. Lisäksi Alankomaiden hallitus on sitoutunut kannustamaan rahoituslaitoksia ja muita oikeushenkilöitä ilmoittamaan kaikista petosepäilyistä. Tästä on osoituksena esimerkiksi se, että kaikkiin Alankomaiden poliisiyksiköihin on perustettu talouspetoksia käsittelevä palvelupiste. Lisäksi neljä suurta pankkia ja International Card Services (ICS) ovat sopineet poliisin kanssa torjuvansa yhdessä (pankki)petoksia ja verkkourkintaa. Puolassa kaikki poliisiyksiköt ottavat vastaan rikosilmoituksia ympärivuorokautisesti. Lisäksi tietokoneteknologian avulla tehtyjen rikosten luonteen vuoksi, yhteyttä voi ottaa suoraan poliisin päätoimipaikan alaisuuteen kuuluvaan erikoistuneeseen organisaatioyksikköön. Jotta voidaan varmistaa mahdollisimman nopea yhteistyö pankkisektorin kanssa, poliisin päätoimipaikan kyberrikollisuuden torjunnasta vastaavan yksikön ja Puolan pankkiyhdistyksen pankkiturvallisuuskeskuksen välille on lisäksi perustettu yhteistyökanava.

Direktiivin 15 artiklan 2 kohtaa ei ole saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä Bulgariassa, Virossa ja Kroatiassa.

2.5 Uhrien tukeminen ja ennaltaehkäisy

a) Uhrien auttaminen ja tukeminen

Direktiivin 16 artiklan 1 kohta takaa apua ja tukea luonnollisille henkilöille ja oikeushenkilöille, joiden henkilötietoja on käytetty väärin. Toimiin olisi sisällytettävä: a) tietoa ja neuvoja siitä, miten suojautua rikosten haittavaikutuksilta, kuten maineen vahingoittumiselta, ja b) luettelo erityisistä elimistä, jotka käsittelevät henkilöllisyyteen liittyvien rikosten ja uhrien tukemisen eri näkökohtia.

Vastaavasti oikeushenkilöillä, jotka ovat tämän direktiivin 3–8 artiklassa tarkoitettujen rikosten uhreja, olisi oltava mahdollisuus saada tietoa a) rikosilmoituksen tekemisestä, b) oikeudesta saada tietoja asiasta, c) saatavilla olevista menettelyistä valituksen tekemiseksi, jos toimivaltainen viranomainen ei kunnioita uhrin oikeuksia rikosoikeudellisessa menettelyssä, ja d) yhteystiedoista asiaa koskevia yhteydenottoja varten (direktiivin 16 artiklan 3 kohta).

Useimpien jäsenvaltioiden rikosprosessilaki sisältää säännöksiä uhreista ja heidän oikeuksistaan, myös erityissäännöksiä uhrien oikeuksista saada tietoa ja apua rikosoikeudellisen menettelyn aikana, oikeudesta neuvontaan ja valitusoikeudesta. Lailla, jolla direktiivi saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä, täydennetään usein sitä, mitä rikosprosessilaissa on jo säädetty. Oikeushenkilöitä käsitellään yleensä erillisissä säännöksissä rikosprosessilaissa tai muualla. Lisäksi direktiivin 3–8 artiklassa tarkoitettujen rikosten uhrien auttamiseksi ja tukemiseksi on luotu erilaisia tiedotuskampanjoita, esitteitä, verkkosivustoja, yleiskirjeitä jne. Näin on seuraavissa maissa: AT, BE (16 artiklan 1 kohdan osalta), CY, CZ, DE, IT, LT, LU (16 artiklan 1 kohdan osalta), LV (16 artiklan 3 kohdan osalta), RO, SI (16 artiklan 3 kohdan osalta), EE, FI (16 artiklan 1 kohdan osalta), FR (16 artiklan 1 kohdan osalta), HR, HU, NL, PL (16 artiklan 3 kohdan osalta), PT, SE ja SK. Direktiivin 16 artiklan 1 kohtaa ja/tai 16 artiklan 3 kohtaa ei ole Maltaa lukuun ottamatta saatettu yhdessäkään jäsenvaltiossa osaksi kansallista lainsäädäntöä kirjaimellisesti tai lähes kirjaimellisesti.

Direktiivin 16 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettu luettelo hyväksytyistä neuvontapalveluista, jotka tarjoavat uhreille apua, on yleensä saatavilla verkossa, joten vaatimus on pantu käytännössä täytäntöön.

b) Ennaltaehkäisy

Ennaltaehkäisyä koskevassa 17 artiklassa edellytetään, että jäsenvaltiot toteuttavat asianmukaisia toimia, kuten tiedotus- ja valistuskampanjoita sekä tutkimus- ja koulutusohjelmia. Tämä osa perustuu jäsenvaltioiden komissiolle ilmoittamien tietojen arviointiin sekä julkisten Internet-lähteiden tutkimukseen, jossa on selvitetty ennaltaehkäisevien toimenpiteiden olemassaoloa. Kuten jäljempänä taulukossa 2 kuvataan, havaitut ennaltaehkäisevät toimet liittyvät pääasiassa kyberrikollisuuteen ja verkkopetoksiin. Joissakin maissa on tarjolla tietoa myös petostentorjunnasta, ja tästä tiedottaa yleensä poliisi.

Taulukko 2 Ennaltaehkäisevät toimet

Jäsenvaltio	Toimet
AT	Liittovaltion poliisi antaa verkkosivustollaan ja sosiaalisissa verkostoissa säännöllisesti tietoa keinoista, joilla voi suojautua petoksilta. Yhteistyötä sidosryhmien, kuten kauppakamarin, kanssa tuetaan ja toteutetaan sähköisen kaupankäynnin hankkeiden puitteissa.
BE	Verkkosivustoja, joilla on neuvontaa/valistusta, kuten Belgian kyberturvallisuuskeskuksen (CCB) ylläpitämät verkkosivustot. Internet-hakujen perusteella havaittiin jonkin verran yhteistyötä sidosryhmien kanssa. Esimerkiksi rahoitusalaa edustava organisaatio on tehnyt yhteistyötä Brysselin yleisen syyttäjän viraston kanssa tiedotusmateriaalin kehittämisessä.
BG	Pankkiyhdistys käynnisti vuonna 2021 Bulgariassa ns. rahamuulien toiminnan torjumiseen tähtäävän kampanjan, joka toteutettiin yhdessä järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta vastaavan pääosaston ja syyttäjänviraston kanssa. Pääosasto on käynnistänyt myös verkkourkintaa koskevan kampanjan.
CY	Poliisin kyberrikollisuutta käsittelevä osasto tarjoaa verkkosivustollaan tietoa ja neuvoja esimerkiksi digitaalisista petoksista sekä tietoa tulevista tapahtumista, kuten valistuskampanjoista. Yksi esimerkki on poliisin, keskuspankkien, pankkiyhdistyksen ja digitaalityrtyysviranomaisen toteuttama tietoturvaa koskeva tiedotuskampanja.
DE	Liittovaltion poliisin (BKA) verkkosivustolla on katsaus toimenpiteistä, joilla pyritään viralliseen julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuteen direktiivin soveltamisalaa kuuluvien rikosten selvittämistä, ehkäisemistä ja tutkintaa ja niihin liittyvää syytteen asettamista varten. Tällaisia kumppanuuksia on esimerkiksi seuraavien välillä: liittovaltion rikospoliisi (BKA), liittovaltion tietoturvasivusto (BSI) ja Saksan kyberrikollisuuden torjunnan osaamiskeskus (G4C), joka on rahoituslaitosten ja tietoturva-alan yritysten yhdistys. BKA käynnisti kyberrikollisuutta käsittelevän konferenssin C ³ , joka on foorumi viranomaisten, liike-elämän, tieteen ja politiikan välistä tiedonvaihtoa varten. G4C laatii esitteitä ja antaa koulutusta. BKA osallistuu myös kyberrikollisuuden ehkäisytoimiin osavaltioiden tasolla. Kansallisella tasolla BKA on verkottunut myös muiden poliisiviranomaisten ja muiden organisaatioiden (sidosryhmät) kanssa. Se tehostaa yhteistyötä erityisesti ajankohtaisten aiheiden osalta.

FR	Sisäministeriö tiedottaa kyberrikollisuuden ehkäisemisestä. Kyberrikollisuudesta voi ilmoittaa eri alustoilla. Niillä levittävät myös ennaltaehkäiseviä viestejä sekä tarjoavat kansallisen poliisin tiedotus- ja viestintäpalvelun (SICoP). Muita esimerkkejä ovat Ranskan keskuspankin antamat ohjeet ja petosten ennaltaehkäisyä käsittelevä opas, jonka on julkaissut petostentorjunnan kansallinen työryhmä, jossa on mukana eri hallinto- ja valvontaviranomaisia.
EL	Kyberrikollisuusosasto ja poliisin päätoimipaikka ovat erittäin aktiivisia yleisölle tiedottamisessa, valistamisessa ja vähentäessään petosten uhriksi joutumisen riskiä TV-kampanjoiden, koulutuksen ja verkkotiedotuksen avulla.
ES	Espanjan kansallinen kyberturvallisuusinstituutti ja verovirasto antavat verkkosivustollaan tietoa verkkourkinnan, kiristysohjelmien jne. estämiseksi liiketoimintaympäristöissä.
HR	Sisäministeriö tarjoaa verkossa tietoa verkkopetoksista ja ylläpitää YouTube-kanavaa, jossa käsitellään petoksia ja tietoturvaa ja joka sisältää verkkohuijauksia käsitteleviä videoita.
IT	Valtiovarainministeriön tehtävänä on ehkäistä maksuvälineisiin liittyviä petoksia. Se edistää jo useita aloitteita paikallistasolla yhteistyössä paikallishallinnon ja yliopistojärjestelmän kanssa järjestämällä rahanväärennykseen liittyviä seminaareja ja työpajoja asiaa käsitteleville ryhmille, myös kansalaisille.
LT	Tietoa verkkopetosten ennaltaehkäisystä on viestintäalan sääntelyviranomaisen verkkosivustolla ja tietoa yleisimmistä verkkopetosten tyypeistä on saatavilla poliisin verkkosivustolla. Lisäksi yksi kyberrikollisuutta koskevan kansallisen strategian tavoitteista on vahvistaa kyberrikollisuuden ehkäisyä ja valvontaa erityisesti kehittämällä tehokasta yhteistyötä lainvalvontaviranomaisten ja muiden sidosryhmien välillä.
LV	Rahoitus- ja pääomamarkkinakomissio on kehittänyt erilaisia verkkotyökaluja, joilla annetaan tietoa ja ohjausta raha-asioihin liittyvästä turvallisuudesta ja petoksista. Lisäksi on järjestetty useita kampanjoita yhteistyössä valtion poliisin ja kuluttajansuojakeskuksen kanssa.
NL	Käytössä on toimenpiteitä, kuten petosasioissa auttava neuvontapalvelu (Fraudehelpdesk), jota Alankomaiden hallitus tukee ja jonka kautta voi ilmoittaa petoksista. Neuvontapalvelu on osa rahoitus- ja talousrikollisuutta Alankomaissa torjuvan SAFECIN-säätiön toimintaa, johon myös hallitus osallistuu.
SE	Pankki- ja rahoitusalan ja poliisin kansallisen petostentorjuntakeskuksen välillä käydään jatkuvaa vuoropuhelua. Lisäksi petostentorjuntakeskus tekee yhteistyötä rikosten ehkäisemiseksi esimerkiksi sähköisen kaupankäynnin toimijoiden kanssa. Näissä yhteyksissä korostetaan, että on tärkeää ilmoittaa petoksista poliisille.

Kymmenen jäsenvaltion (CZ, EE, FI, HU, MT, PL, PT, RO, SI, SK) osalta ei löydetty tietoa asianmukaisista ennaltaehkäisevistä toimista ja käytännön täytäntöönpanosta, vaikkakin Maltassa ja Romaniassa lainsäädäntö heijastaa tätä velvoitetta mukailien tarkasti direktiivin sanamuotoa.

3. Päätelmät ja tulevat toimet

Direktiivin ansiosta on edistytty merkittävästi muihin maksuvälineisiin kuin käteisrahaan liittyvien petosten ja väärennysten kriminalisoinnissa niin, että se on kaikissa jäsenvaltioissa vertailukelpoisella tasolla. Tämä helpottaa kyseisen tyyppisiä rikoksia tutkivien lainvalvontaviranomaisten rajatylittävää yhteistyötä. Jäsenvaltiot ovat tarkistaneet rikoslakejaan ja muuta asiaan liittyvää lainsäädäntöä, virtaviivaistaneet menettelyjä ja perustaneet tai parannelleet yhteistyöhankkeita. Komissio tunnustaa jäsenvaltioiden merkittävät pyrkimykset saattaa tämä direktiivi osaksi kansallista lainsäädäntöään.

Direktiivin koko potentiaali voitaisiin kuitenkin saada paljon paremmin käyttöön, jos kaikki jäsenvaltiot panisivat kaikki sen säännökset täytäntöön kaikilta osin. Analyysin perusteella jäsenvaltioiden olisi tärkeintä edistyä seuraavissa: 2 artiklan d alakohta, jossa säädetään virtuaalivaluutan määritelmästä; 7 artikla, joka koskee rikoksia, jotka liittyvät rikosten tekemiseen käytettyihin välineisiin; 8 artiklan 2 kohta, joka koskee rikoksen yritystä; 9 artiklan 6 kohta, joka koskee luonnollisille henkilöille määrättäviä seuraamuksia, jos rikos on tehty rikollisjärjestön puitteissa; 14 artikla tietojenvaihdosta; ja 16 artikla uhrien auttamisesta ja tukemisesta.

Komissio jatkaa jäsenvaltioiden tukemista direktiivin täytäntöönpanossa. Se tekee näin erityisesti julkaisemalla vuonna 2023 erityisen aihetta koskevan ehdotuspyynnön.

Komissio on sitoutunut varmistamaan, että direktiivi saatetaan kokonaisuudessaan osaksi kansallista lainsäädäntöä kaikkialla EU:ssa ja että säännökset pannaan asianmukaisesti täytäntöön. Tähän kuuluu myös sen valvonta, että kansalliset toimenpiteet ovat direktiivin säännösten mukaisia. Tarvittaessa komissio käyttää perussopimukseen perustuvia täytäntöönpanovaltuuksiaan rikkomusmenettelyjen kautta.